

Časopis za poslovnu teoriju i praksu
Rad primljen: 04.05.2020.
Rad odobren: 11.06.2020.

UDK 347.66
DOI 10.7251/POS2024163R
Prethodna saopštenja

Raković Đorđe, Pravni fakultet Univerziteta u Banjaluci, Bosna i Hercegovina,
djordjerakovicdr@gmail.com

Mandić Sara, Pravni fakultet Univerziteta u Banjaluci, Bosna i Hercegovina

UGOVOR O USTUPANJU I RASPODJELI IMOVINE ZA ŽIVOTA

Rezime: *U radu autori analiziraju pozitivnopravna rješenja domaćeg zakonodavca posvećena ugovoru o ustupanju i raspodjeli imovine za života, objašnjavajući bitne elemente ugovora i načine na koji su oni primijenjeni. Autori u fokus stavljaju značaj i način regulacije koji ovaj ugovor ima u nasljednom pravu, istovremeno ukazujući na njegovu važnost u obligacionopravnoj materiji. Putem poređenja sa odredbama zakonodavca u Republici Srbiji, koje regulišu ovaj pravni posao, autori ukazuju na racionalnija rješenja predviđena u Republici Srpskoj, ali i kritikuju neadekvatnu upotrebu terminologije koja treba da bude ispravljena u budućnosti. Po shvatanju autora, ustupanje i raspodjela su nepravredno zaspostavljeni u odnosu na ugovor o doživotnom izdržavanju, koji je najrasprostranjeniji nasljednopravni ugovor ove vrste. Cilj rada je da ukaže na široke mogućnosti ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života i da prikaže da uz ugovaranje doživotog izdržavanja u korist ustupioca, ovaj ugovor predstavlja povoljniju soluciju od ugovora o doživotom izdržavanju koji često može biti zloupotrebljen.*

Ključne riječi: *pravna priroda, subjekti, predmet, odnos*

JEL klasifikacija: *K12*

UVOD

Pojam nasljeđivanja obuhvata dijeljenje i distribuciju imovine, ali takođe i ekonomske, socijalne, intelektualne i biološke veze između ljudi (Weigel 2008, 280). Shodno tome, autori će objasniti značaj i ulogu ovih pojmova u vezi sa ustupanjem i raspodjelom. U ovom radu je naša pažnja ograničena na zakone koji uređuju pitanje prenosa imovine sa jedne generacije na drugu ili na ostala lica koja u savremenom pravnom smislu spadaju u zakonske nasljednike (Hiers 1993, 130).

Prema čl. 128. Zakona o nasljeđivanju Republike Srpske, pravni posao *inter vivos* kojim predak može ustupiti i razdijeliti svoju imovinu djeci i drugim potomcima naziva se ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života. (Zakon o nasljeđivanju Republike Srpske-ZON „*Službeni glasnik Republike Srpske*”, br. 1/2009, 55/2009 - ispravka i 91/2016). Navedena formulacija ukazuje da punovažan ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine ne mogu zaključiti osobe koje se nalaze izvan ovog kruga srodnika i koje nakon smrti ustupioca nisu ovlašćene da ga naslijede (Subotić-Konstatinović 1978, 584).

Sa obzirom na nasljednopravne posljednice koje proizvodi, normativno je regulisan Zakonom o nasljeđivanju Republike Srpske, iako ima obilježja obligacionopravnog ugovora, koja se ogledaju u prenosu imovine sa ustupioca na ugovarače. Međutim, ovaj ugovor nije nasljednopravni ugovor u pravom smislu te riječi, jer nije pogodan da bude osnov pozivanja na nasljeđe ni ugovornika ni trećih lica.

Specifična zakonodavna tehnika koja je godinama prisutna na našim prostorima, ali i činjenica da ovaj pravni posao mogu zaključiti isključivo krvni srodnici u pravoj liniji, koji bi se po pravilima redovnog zakonskog nasljeđivanja mogli uzajamno nasljeđivati, daju opravdanje za uvrščavanje ovog ugovora u nasljednopravnu materiju (Stojanović 2008, 26). Zakonski red nasljeđivanja pokazuje stepen razvijenosti demokratskih prava, odnosno da li se različito tretiraju potomci zbog svog pola ili reda rođenja (Brophy 2010, 475). Kod ustupanja i raspodjele pol potomaka nije relevantan, ali potomci koji su rođeni ranije, dakle ostaviočeva djeca, imaju povlašćen položaj u odnosu na unuke ustupioaca.

Ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života predstavlja jednu vrstu prethodnog nasljeđivanja, ali i istovremeno odricanje ugovornika od postavljanja nasljednopravnih zahtjeva u pogledu imovine obuhvaćene ovim ugovorom nakon smrti ustupioaca (Huseinspahić i Kurbegović-Huseinspahić 2017, 218). Po zakonu, stvari i prava iz zaostavštine pretka se nasljeđuju tek po njegovoj smrti (Rollison 1935, 24), a ustupanje i raspodjela omogućavaju da određena dobra za vrijeme života pretka pređu na njegovu djecu i ostale potomke.

Svrha ugovora je da se postigne sporazum oko raspodjele cjelokupne ili dijela imovine ustupioaca za vrijeme njegovog života, čime se ostvaruju dvostruki pravno-politički ciljevi. Omogućuje se potomku da još za ustupiočevog života stekne materijalna dobra, koja mu olakšavaju ili omogućuju zasnivanje sopstvenog domaćinstva i izbjegavaju se mogući sporovi između ustupiočeve djece oko podjele njegove zaostavštine (Đurđević 2015, 244).

Čl. 129. ZON navodi uslove za punovažnost i propisuje da će ustupanje i raspodjela imovine proizvoditi puno pravno dejstvo samo ako su se sa tim usaglasila sva djeca i drugi potomci ustupiočevi, koji će po zakonu biti pozvani da naslijede njegovu zaostavštinu. Ukoliko neki potomak nije dao svoju saglasnost, može je dati naknadno. Anulacija dejstva nesaglasnosti potomka je moguća ako potomak koji nije dao saglasnost umre prije ostavioaca, a ne ostavi svoje potomstvo, odrekne se nasljeđa ili je nedostojan. U slučaju da potomak koji bi po zakonu bio pozvan na nasljeđe ne da svoju saglasnost, ni prilikom zaključenja ugovora, ni naknadno, ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine neće biti punovažan, ali će se, usljed zakonske konverzije dijelovi imovine koji su ustupljeni ostalim nasljednicima smatrati kao pokloni i sa njima će se poslije smrti pretka postupati kao sa poklonima učinjenim nasljednicima. (Antić 2009, 340).

1. PRAVNA PRIRODA UGOVORA

Ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života je formalan, imenovan, dvostran, po pravilu jednostrano obavezan, kauzalan i dobročin pravni posao.

Spada u strogo formalne pravne poslove i u našem zakonodavstvu se zahtijeva forma notarski obrađene isprave. Po svom pravnom dejstvu, forma ovog ugovora je *ad solemnitatem* i predstavlja uslov valjanosti. Postupak notarske obrade isprava omogućava očitavanje prave volje stranaka i sprječava da u sadržaj pravnog posla budu unesene odredbe koje su protivne zakonu ili se ne mogu sprovesti. Sa obzirom na to da se ovim ugovorom vrši prenos imovinskih prava, prvenstveno prava svojine, neophodno je da odredbe budu formulisane jasno i neprotivrječno, od strane osoba sposobnih i ovlašćenih na zaključenje takvih pravnih poslova, da prava i obaveza stranaka budu uravnotežene i jasno definisane, kako ne bi došlo do pravnih sporova prilikom njihove realizacije ili kako bi oni mogli biti bez problema upisani u odgovarajuće javne registre (Povlakić 2012, 253). Istovremeno je neophodno da postoji slobodna volja prilikom zaključenja ugovora, preciznije da mane volje nisu prisutne, u skladu sa osnovnim načelima ugovornih odnosa (Šolaja i Raković 2019, 267).

Ovaj ugovor je imenovan ugovor, zato što je zakonom posebno uređen, određen mu je naziv i propisana najbitnija sadržina te izostanak bitnih elemenata kod ove vrste ugovora povlači njegovu ništavost (Ječmenić 2018, 13). Odnosno, ako je jedan ugovor zakonom regulisan kao poseban imenovan ugovor, onda stranke ne mogu da detaljno regulišu svoj ugovorni odnos te je dovoljno da se usaglase o bitnim elementima pa da se na njihove pravne odnose primijene

odgovarajuće zakonske odredbe dispozitivnog karaktera. Zakon propisuje bitne elemente ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života, koji su uslov za punovažnost, a na strankama je da postignu sporazum oko imovine koja će biti obuhvaćena ovim pravnim poslom, eventualnim obavezama na strani potomka i slično.

Dobrobit društva ima primat u odnosu na želje pojedinca, jedino u slučaju kada je socijalni interes ugrožen ili kada on ima primaran značaj (Hirsch 2004, 1034). U slučaju ugovora o ustupanju i raspodjeli, zakon propisuje uslove koje ustupilac ne može svojom voljom promijeniti, jer je interes društva da se saglase svi potomci koji će biti pozvani na nasljeđe, jer bi u suprotnom ustupiočev potomak koji nije obuhvaćen ugovorom mogao biti nepravedno izostavljen i oštećen.

Spada u dvostrane pravne poslove, jer nastaje na osnovu najmanje dvije saglasne izjave volja kod kojih jedna izjava volje stvara ponudu, a druga prihvata ponudu (Ignjatović i Šutova 2013, 189). Dakle ustupilac nudi svoju imovinu sa ili bez naknade, a njegovi potomci i eventualno bračni supružnik se moraju usaglasiti sa njom, inače pravne posljedice ovog ugovora neće nastupiti.

Ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života je, po pravilu, jednostrano obavezan zato što stvara obaveze samo na stranici ustupioaca, odnosno on mora da ustupi dio ili cjelokupnu imovinu potomcima saugovaračima. Iz ovoga proizilazi i osnova ugovora o ustupanju i raspodjeli, koji se sastoji u besplatnom uvećanju imovine potomaka (*animus donandi*), zbog čega ovaj ugovor spada u kauzalne ugovore (Đurđević 2015, 244). Dakle, ustupilac je svjestan da nije obavezan saugovaračima ustupiti nekretninu ili neko drugo dobro koje je predmet ugovora, ali on to čini sa namjerom darovanja (Perkušić i Ivančić 2005, 939). Sa druge strane, ovaj ugovor može biti i dvostrano obavezujući ukoliko su dogovorene obaveze na strani potomaka u vidu davanja doživotnog izdržavanja, plaćanja dugova i ostalih tereta koje naloži ustupilac.

Kako je već rečeno, ugovorom o ustupanju i raspodjeli imovine za života može se ustupiti imovina bez naknade i obaveza na strani potomaka i u ovom slučaju se radi o dobročinom pravnom poslu čija je glavna karakteristika nepostojanje protivnaknade za učinjeno dobročinstvo. Međutim, zakon dopušta da se na strani potomaka predvide odgovarajuće obaveze u korist ustupioaca, njegovog bračnog supružnika ili nekog trećeg lica. Prilikom zaključenja ugovora ustupilac može za sebe, svog supružnika ili neko drugo lice zadržati pravo plodouživanja na svim ustupljenim stvarima ili na nekim od njih ili ugovoriti doživotnu rentu u naturi ili novcu ili doživotno izdržavanje ili kakvu drugu naknadu. (čl. 133. ZON). Ovakva zakonska formulacija navodi na pomisao da se radi o teretnom pravnom poslu zato što potomci za korist koju dobijaju moraju da pruže odgovarajuću naknadu. U teoriji se postavlja pitanje da li ugovor o ustupanju i raspodjeli života i dalje spada u pravni režim dobročinih pravnih poslova ako su dogovorene određene obaveze na strani potomaka, što je karakteristika teretnih pravnih poslova.

Pojedini autori su mišljenja da će svojstvo dobročinog pravnog posla ovaj ugovor zadržati i kada je predviđena dužnost na strani potomaka da ustupiocu daju rentu ili doživotno izdržavanje (Đurđević 2015, 244). Autori koji zastupaju suprotno stanovište smatraju da je ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života koji je „opterećen“ doživotnim izdržavanjem ili rentom uvijek teretan pravni posao, jer se usljed aleatornosti nije mogla formirati namjera darežljivosti kod ustupioaca (Stojanović 2008, 32). Postoji i grupa autora koji zastupaju stav da je u ovom slučaju riječ o mješovitom, odnosno o naplatnom pravnom poslu (Kreč i Pavić 1964, 332), dok sa druge strane određeni autori navode da kod ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života, kojim su se potomci obavezali na neki drugi vid naknade, on može biti dijelom naplatan, a dijelom besplatan pravni posao (Svorcan 2004, 410).

Uzimajući u obzir razmatranja autora, smatramo da ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života spada u dobročine pravne poslove i da obaveze poput doživotne rente, odnosno doživotnog izdržavanja imaju pravnu prirodu naloga, a ne nameta (Đurđević 2015, 244), čemu doprinosi i zakonska formulacija čl. 135. ZON prema kojoj povjerioci ustupiočevi mogu

pobijati ustupanje i raspodjelu pod uslovima predviđenim za pobijanje raspolaganja bez naknade.

2. SUBJEKTI KOJI MOGU ZAKLJUČITI OVAJ UGOVOR

Bazično pravilo nasljeđivanja propisuje da je krvna linija kritična determinanta i da bez odgovarajuće blizine krvnog srodstva nije moguće nasljeđivanje (Rhodes 2008, 434).

Kako je već spomenuto, ugovor o ustupanju i raspodjeli života će biti punovažan i proizvoditi puna pravna dejstva samo ukoliko se sa njim usaglase sva djeca i drugi potomci ustupiočevi, koji će *ex lege* biti pozvani da naslijede njegovu zaostavštinu te u vezi sa tim treba razlikovati tri grupe potomaka. Najistaknutija logika koja povezuje ovakvo određivanje uslova prethodnog nasljeđivanja i jednakosti odnosi se na adekvatnu raspodjelu bogatstva pretka (Hager i Hilbig 2019, 760). Takođe, moderno zakonodavstvo stavlja akcenat na značenje formalnog usvojenja, tako da i usvojena djeca imaju pravo da zaključe ovaj ugovor (Wright 2015, 73).

U prvu grupu treba svrstati potomke koji su zakonski nasljednici ustupioaca i koji to svojstvo zadržavaju sve do ustupiočeve smrti, bez obzira da li su saglasnost dali u momentu zaključenja ili naknadno. Druga grupa se sastoji iz ostaviočevih potomaka koji su nasljednička svojstva stekli naknadno. Ovakva situacija nastaje u slučajevima pojave ustupiočevog potomka koji je u vrijeme zaključenja ugovora bio proglašen umrlim, naknadnim rođenjem djeteta ustupioaca ili pojave potomka koji se koristi pravom predstavljanja. Treću grupu čine ustupiočevi potomci koji su bili ostaviočevi nasljednici u momentu zaključenja ugovora, ali su to svojstvo izgubili usljed smrti, nedostojnosti, odricanja ili isključenja iz nasljeđa (Miljković 2013). S obzirom na ove činjenice, njihova saglasnost nije potrebna.

Prema čl. 106. Zakona o obligacionim odnosima Republike Srpske, konverzija predstavlja pretvaranje ništavog ugovora u punovažan drugi ugovor, ukoliko ništav ugovor ispunjava uslove za punovažnost nekog drugog ugovora (Zakon o obligacionim odnosima-ZOO, *Službeni glasnik SFRJ*, br. 29/78, 39/85,45/89 i 57/89 i *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 17/93, 3/96, 37/01, 39/03 i 74/04). Tada će među ugovaračima važiti taj drugi ugovor, ako bi to bilo u saglasnosti sa ciljem koji su ugovarači imali u vidu kad su ugovor zaključili i ako se može uzeti da bi oni zaključili taj ugovor da su znali za ništavost svog ugovora. Iz ovoga proizilazi namjera zakonodavca da pokuša spasiti pravne poslovne ukoliko stranke prilikom sklapanja nekog pravnog posla nisu poznavale pretpostavke valjanosti tog sklopljenog pravnog posla (Udiković 2019, 158).

Zakonodavac izričito zahtijeva saglasnost svih potomaka, datu u momentu zaključenja ili naknadno, zato što će u suprotnom doći do konverzije u ugovor o poklonu. (čl. 132, st. 1. ZON). Važeći nasljednopravni propisi, takođe, navode da će do konverzije doći ukoliko se ustupioocu poslije zaključenja ovo ugovora rodi dijete ili se pojavi nasljednik koji je bio proglašen za umrlog (čl. 132, st. 2. ZON). Naravno, i ovi potomci mogu dati naknadnu saglasnost, čime bi ovaj ugovor proizvodio puno pravno dejstvo. Određeni autori, takođe, smatraju da potomak koji je bio proglašen umrlim, a pojavi se poslije smrti ustupioaca, kada je već okončan ostavinski postupak, može svoje pravo ostvariti u parničnom postupku (Kreč i Pavić 1964, 342).

Unošenjem ove odredbe postigla se zaštita prava nasljednika koji prilikom zaključenja ugovora nisu postojali, samim tim nisu mogli ni biti obuhvaćeni, tako što im se priznao status pravnorelevantnih saugovarača. Ovakvom zakonskom formulacijom postignuta je pravna sigurnost i onemogućeni budući sporovi između nasljednika ustupioaca za koje se znalo u momentu zaključenja i onih koji su se pojavili naknadno. Ukoliko se oni ili neki drugi nasljednik ne saglase sa raspodjelom i ustupanjem, prava saugovarača koji su se usaglasili sa ustupanjem i raspodjelom neće imati ono dejstvo koje su imali u vidu prilikom zaključenja, zato što će se ustupljeni dijelovi imovine smatrati kao pokloni učinjeni nasljednicima, odnosno može doći do povraćaja poklona u onoj mjeri u kojoj je povrijeđeno imperativno pravo nužnih nasljednika (čl. 39, st. 4. ZON) Posljedica toga je da se nužni dio svih potomaka koji je povrijeđen ovim raspolaganjima, iz njih može i namiriti (Krstić i Đurđić 2019, 291). Odnosno,

ustupiočevi nasljednici nasljeđuju kao da je on poklonio svoju imovinu i iz ustupljene i raspodjeljene imovine se mogu namiriti nužni nasljednici. Shodno čl. 51, st. 2. ZON, svi oni koji su oštećeni u pogledu svog prava na nužni dio, mogu zahtijevati da se ovi sada pokloni uračunaju u nasljedni dio svakog potomka koji je primio korist iz ugovora o ustupanju i raspodjeli.

Kada se uporedi rješenje zakonodavca u Republici Srpskoj sa rješenjem predviđenim u Zakonu o nasljeđivanju Republike Srbije, dolazi se do zaključka da je odredba o pravima naknadno rođenog djeteta ustupioaca ili pojavljivanja nasljednika koji je bio proglašen za umrlog adekvatnija u zakonodavstvu Republike Srpske (Zakon o nasljeđivanju Republike Srbije „*Službeni glasnik RS*“, br. 46/95, 101/2003- odluka USRS i 6/2015).

Naime, nasljednopravni propisi u Republici Srbiji, ne sadrže odredbu koja reguliše položaj ovih nasljednika. Usljed neregulacije ovog važnog pitanja može doći do tumačenja da ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života proizvodi dejstvo nezavisno od ovih činjenica, što je ipak u nesaglasnosti sa odredbom da je uslov za punovažnost ovog ugovora saglasnost svih potomaka pretka koji bi bili pozvani na nasljeđe. Pojavljivanje pravne praznine, stvara mogućnosti različite interpretacije u sudskoj praksi te je neophodno unošenje rješenja koje bi obuhvatalo i ove subjekte u pogledu uslova za punovažnost (Stojanović 2008, 28).

Takođe, u pogledu nasljednika koji imaju to svojstvo u momentu zaključenja ugovora, ali ga izgube naknadno usljed smrti, nedostojnosti, odricanja ili isključenja iz nasljeđa, rješenje prevideno u zakonodavstvu Republike Srpske predstavlja adekvatnije rješenje.

U Republici Srpskoj se izričito navodi da nije potrebna saglasnost nasljednika koji umru prije ustupioaca, nedostojni su ili isključeni iz nasljeđa, dok sa druge strane, zakonodavac u Republici Srbiji ne previda isključenje iz nasljeđa kao moguću uzrok anulacije nesaglasnosti. Ovaj vid razbaštinjena nasljednika ima za posljedicu isključenje iz prava na nužni dio ukoliko ustupilac raspoláže svojom zaostavštinom zavještanjem (Stojanović 2008, 28) te potomak koji zbog opravdanih razloga nema pravo na imperativni nasljedni dio, ne bi trebalo da bude ugovorna strana prilikom zaključenja ugovora kao što je predviđeno u Zakonu o nasljeđivanju Republike Srpske. Zakon je stabilan, ali nikad statičan, prilagođava se društvenoj stvarnosti (Hirsch 2010, 527) te bi, iz već rečenih razloga, trebalo unijeti određene odredbe u Zakon o nasljeđivanju Republike Srbije.

Sukcesija predstavlja prelazak prava i obaveza sa dotadašnjeg imaoca na njegove nasljednike. Sa izuzetkom u vidu izjednačavanja pozicije bračne i vanbračne djece, sukcesija ostaje nepromijenjena kao pravni institut, kao i ostali centralni instituti građanskog prava (Willenbacher 2003, 209) te je u analizi ustupanja i raspodjele nepohodno obraditi i ovo pitanje. U pravnoj teoriji je sporno pitanje da li će ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života biti punovažan ukoliko se sa njim nisu usaglasili potomci ugovornika koji se koriste pravom predstavljanja, odnosno dolaze na mjesto svoga pravnog prethodnika.

Prema jednom mišljenju, u slučaju da je ustupilac imao potomka koji je je umro prije ustupioaca i iza sebe ostavio potomke, saglasnost reprezentanata će biti neophodna da bi ugovor bio punovažan (Antić i Balinovac 1996, 482). Ukoliko reprezentanti ne daju saglasnost, ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života bi se konvertovao u ugovor o poklonu. S obzirom na to da zakon izričito nalaže da će ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života proizvoditi puno pravno dejstvo ukoliko potomak koji se nije usaglasio sa raspodjelom umre prije ostavioca, a nije ostavio potomke nedostojan je, isključen ili se odrekao, primjenom analogije dolazimo do zaključka da će ustupanje biti punovažno ukoliko se lice koje dolazi po pravu predstavljanja na mjesto svog pretka, odrekne nasljeđa, bude isključeno, nedostojno je ili nesposobno za nasljeđivanje.

Prema drugom shvatanju, ako potomak koji je dao saglasnost umre prije ostavioca i ostavi svoje reprezentante koji dolaze na njegovo mjesto kao zakonski nasljednici, sporazum o ustupanju i raspodjeli zadržava svoja nasljednopravna dejstva i prema ovim potomcima (Kreč i Pavić 1964, 342). Dakle, nije neophodna saglasnost potomaka za punovažnost ugovora, oni dijele pravnu sudbinu svoga prethodnika, bez obzira da li su oni saglasni u pogledu ustupljene imovine.

Smatramo da je drugo mišljenje opravdano, jer ustupljena imovina predstavlja dio zaostavštine ustupiočevog potomka koju će naslijediti njegovi reprezentanti što proizilazi iz činjenice da se ustupanje imovine sastoji u upisivanju prava u odgovarajuće registre nepokretnosti ili predajom kad su u pitanju pokretne stvari za života ustupioaca. Takođe, izbjegla bi se povreda ustupiočeve volje, jer je on ustupanjem i raspodjelom odredio način imovinskog zadovoljenja reprezentovanog, koji je dao svoju saglasnost, očito zadovoljan ishodom ovog pravnog posla. U slučaju primjene prvog shvatanja, nesaglasnost reprezentanta bi prouzrokovala konvertovanje ugovora o ustupanju i raspodjeli u ugovor o poklonu pa bi moglo doći do vraćanja ustupljenje imovine radi namirenja nužnog dijela, što nije bila ustupiočeva namjera.

2.1 Prava ustupiočevog supružnika

Brak predstavlja životnu zajednicu muškarca i žene u kojoj se ostvaruju odnosi lične prirode, ali i odnosi sa važnim imovinskim aspektom (Krešić 2010, 544). U savremenom pravu, kada muškarac i žena zaključe brak, njihove ličnosti u pogledu zakona formiraju jedinstven entitet (Khertarpal 1969, 39), tako da je adekvatno da ugovor o ustupanju i raspodjeli proizvodi pravne posljedice za supružnika ustupioaca.

Čl. 134. ZON reguliše prava supružnika te propisuje da on može biti obuhvaćen ugovorom o ustupanju i raspodjeli imovine za života ukoliko da svoju saglasnost. Supružnik ustupioaca može da bude ugovorna strana prilikom zaključenja ugovora ili može dati saglasnost u pogledu sadržine ugovora. On ova svojstva može imati, a i ne mora, jer to neće uticati na punovažnost ugovora. Ukoliko se supružnik saglasi ili ne bude ugovorna strana, ugovor će ostati punovažan, s tim će se u odnosu na supružnika konvertovati u ugovor o poklonu, dakle ugovor će o ustupanju i raspodjeli imovine za života će kao takav ostati na snazi, ali neće imati puno pravno dejstvo. Na ovaj način se omogućava supružniku da njegovo pravno na nužni dio ostane neokrnjeno, što je u skladu da shvatanjem da suprug ne može svojom voljom uskratiti supruzi dio svoje imovine koji joj po zakonu pripada (Morton 162), jer ipak ona po zakonu ravnopravno nasljeđuje u prvom nasljednom redu zajedno sa ostaviočevim potomcima. Međutim, iako supružnik ustupioaca ima isti nasljednopravni položaj kao djeca i potomci prilikom nasljeđivanja zaostavštine, on evidentno ima inferiorniji položaj u pogledu ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života u odnosu na *ex lege* nasljednike ustupioaca. Naime, saglasnost djece i eventualno ostalih potomaka koji će u momentu smrti ustupioaca biti pozvani da naslijede njegovu imovinu je neophodna za punovažnost ugovora i nesaglasnost jednog od njih prouzrokuje konvertovanje ovog nasljednopravnog ugovora u ugovor o poklonu u odnosu na sve ugovorne strane, dok supružnikova saglasnost ili učestovanje u ovom pravnom poslu ne proizvodi takvo pravno dejstvo. Smatramo da ova razlika proizilazi iz namjere zakonodavca da prvenstveno obezbijedi potomke ustupioaca i da spriječi imovinske sukobe između njih poslije njegove smrti. Supružnik će u svakom slučaju biti obezbijeđen pa i u slučaju da ustupilac svoju cjelokupnu imovinu raspodijeli svojim potomcima, on ima imperativno pravo na nužni dio. Dakle, postojaće dvije obračunske vrijednosti zaostavštine, jedna u odnosu na potomke u koju ne ulaze dobra koja su obuhvaćena ovim ugovorom i jedna za supružnika, u koju ulaze dobra obuhvaćena ugovorom o ustupanju i raspodjeli imovine za života, jer se samo prema supružniku ta dobra posmatraju kao pokon (Đurđević 2015, 247).

Činjenica da ostali članovi porodice ne mogu biti subjekti ovog ugovora, ukazuje na povlašćen status najbližih članova, odnosno djece, drugih potomaka ustupioaca i njegovog bračnog supružnika (Brassington 2019, 120). Takođe, pojedini autori smatraju da je nasljeđivanje presudno za razvoj socijalne nejednakosti (Boone 2010, 98), ali u slučaju ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života nepravedna raspodjela nije moguća, jer se sa tim ugovorom moraju saglasiti najbliža lica koja će biti pozvana na nasljeđe poslije smrti ustupioaca.

3. PREDMET UGOVORA

Principalni argument za nasljeđivanje, a samim tim i za ustupanje je očuvanje kapitala (Tullock 1971, 465).

Ustupanjem i raspodjelom ustupilac se obavezuje da ustupi i raspodijeli cjelokupnu ili dio svoje imovine svojoj djeci i drugim potomcima koji njegovu zaostavštinu nasljeđuju *ex lege*. Od izuzetnog značaja je da predmet ugovora bude određen ili odrediv, u suprotnom će doći do ništavnosti ugovora na osnovu čl. 47. ZOO. Iz toga proizilazi da je neophodno da sva imovina koja je predmet ovog ugovora bude detaljno opisana i naznačena. Za nepokretnosti je bitno da se naznače tačni brojevi parcela i opišu građevine, zato što se na osnovu ugovora vrši prenos prava upisom u katastar nepokretnosti (Miljković 2013). Precizno naznačene i navedene treba da budu i pokretne stvari, zato što bi zakonska formulacija „sve pokretne stvari“ dovela do neodređenosti ili neodredivosti, samim tim i do ništavnosti ugovora (Svorcan 2004, 399). Naravno, ekonomski status ustupioaca ima značajnu ulogu, jer nema sumnje da će njegova djeca u tom slučaju dobiti veće materijalne benefite (Bowles i Gintis 2002, 4).

Nije pravno relevantno da li će svi potomci dobiti korist iz ovog pravnog posla, relevantna je samo njihova saglasnost. Pretpostavka je da individue, u ovom slučaju ustupilac, donose svoje odluke na osnovu najveće korisnosti (Stirzaker 1980, 574) i u skladu sa tim distribuiraju svoju imovinu potomcima za koje smatraju da će najbolji način iskoristiti dobra primljena ustupanjem i raspodjelom. Postoji mogućnost da je ustupiočeva želja da besplatno uveća imovinu samo određenih potomaka, dok drugi neće biti obuhvaćeni ustupanjem i raspodjelom. Ovdje pretpostavljamo da su potomci koji ne dobijaju korist imovinski zadovoljeni kroz neki drugi pravni posao ustupioaca ili na neki drugi način. Postavlja se pitanje zašto potomak koji najviše dobrinosa opštem dobru ustupioaca, ne bi imao ekskluzivno pravo da raspoláže stvarima iz ustupiočeve imovine (Jenkins 2008, 129), bez saglasnosti drugih. Odgovor na ovo pitanje treba tražiti u važnosti obezbjeđivanja svih ostaviočevih potomaka, shodno porodičnoj solidarnosti, a ustupilac može potomku ustupiti veći dio ili cjelokupna imovinska dobra, naravno uz saglasnost ostalih.

Imovina podrazumijeva sve stvari i prava koji su svojini ustupioaca i koji su po svojoj pravnoj prirodi prenosivi. Na primjer, neće se moći ustupiti pravo produživanja ili pravo stanovanja, zato što spadaju u lične služnosti koje su vezane za ličnost svoga titulara (Miljković 2013). Pravno plodouživanja može nadživjeti svoga titulara, o čemu će kasnije biti riječi. Ustupilac, takođe, može prenijeti na potomka sva prava koja ima u sporu koji se vodi između njega i nekog drugog lica oko imovine, naravno pod uslovom da je taj spor tekao u momentu zaključenja ugovora (Svorcan 2004, 399).

Nepodno je da imovina obuhvaćena ovim pravnim poslom postoji u momentu zaključenja ugovora, zato što će klauzula o ustupanju i raspodjeli imovine koja se bude zatekla u zaostavštini ustupioaca biti ništava (Antić 2009, 342). U slučaju da je takva klauzula od izuzetnog značaja za sam ugovor ili je bila uslov, odnosno odlučujuća pobuda prilikom zaključenja, cjelokupan ugovor će biti ništav. (čl. 105, st. 1. ZOO) Razumljiv je takav stav zakonodavca, jer bi ugovor koji obuhvata imovinu, koja je stečena poslije zaključenja, predstavljao ugovor o nasljeđivanju koji je zabranjen u našem pravu.

U sudskoj praksi su ranije bili učestali slučajevi uključivanja ovih nedozvoljenih odredbi koje je sud u najvećem broju slučajeva proglašavao ništavnim te je zbog pravne sigurnosti u zakon unesena odredba kojom se zabranjuje raspolaganje imovinom koja ne postoji u momentu zaključenja ugovora (Svorcan 2004, 399). Da bi se izbjegle negativne posljedice koje se ogledaju u ništavosti odredbe ili cjelokupnog ugovora preporučljivo je da se zaključi aneks ugovora ili novi ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života.

Pravilo je da ustupiočevi saugovarači, između kojih je ustupilac razdijelio svoju imovinu, ne odgovaraju za njegove dugove, osim u dva slučaja (Đurđević 2015, 248). Kada je predmet ugovora prenos imovinske cjeline ili dijela te cjeline (zanatska radnja, poslovni prostor, poljoprivredno imanje sa stokom, mašinama) lice na koje pređe takva imovina odgovara za

dužove koji se odnose na tu cjelinu, odnosno na njen dio, pored dotadašnjeg imaoca i solidarno s njim, ali samo do vrijednosti njene aktive (čl. 452. ZOO). Drugi slučaj odgovornosti za dug je predviđen ako je tako dogovoreno prilikom zaključenja ugovora ili kada je u pitanju imovina opterećena založnim pravom na nepokretnosti-hipotekom. Ugovorom između potomka koji je preuzeo ispunjenje duga i ustupioca zasniva se odnos u kome se potomak obavezuje pretku da će ispuniti njegovu obavezu te povjerilac nema nikakvo pravo prema potomku i taj ugovor je regulisan čl. 446. ZOO. Saugovorač koji je preuzeo obavezu ispunjenja odgovara isključivo ustupiocu ukoliko ne ispuni ugovoreno. Hipoteka prati stvar te potomak na koga je prešla hipotekom opterećena nepokretnost mora da plati ustupiočev dug, u suprotnom će ostati bez imovine. Nephodno je uputiti pismeni poziv povjeriocu i smatraće se da je hipotekarni povjerilac prećutno pristao na promjenu dužnika, osim ako u roku od tri mjeseca ne odbije poziv ustupioca (čl. 447. ZOO).

Ako je ugovor punovažan, imovina koja je obuhvaćena njime neće postati dio zaostavštine ustupioca, čak ni obračunske vrijednosti zaostavštine, što pokazuje da se ustupljenom i raspodijeljenom imovinom ne može namiriti nužni dio, kako je prethodno u radu i rečeno.

Obaveza pretka je glavna činidba, ali zakonodavac izričito dopušta da se predvide obaveze na strani potomka. Ove sekundarne činidbe ispunjava potomak prema ustupiocu, ustupiočevom supružniku ili nekom trećem licu.

Zakonodac navodi da ugovorena doživotna renta ili doživotno plodouživanje u slučaju smrti ustupioca ili njegovog bračnog supružnika pripadaju u cjelini preživjelom supružniku do njegove smrti, naravno uz uslov da su ova prava dogovorena za oba supružnika zajedno i ako nije šta drugo ugovoreno ili ne proizilazi iz okolnosti slučaja. (čl. 133. ZON). Zanimljivo je da zakonodavac sva ostala prava, koja se mogu ugovoriti za ustupioca ili njegovog bračnog supružnika, veže za ličnost titalara, dok pravo doživotne rente ili pravo plodouživanja nastavljaju svoj pravni život i poslije smrti jednog od njih. Smatramo da to proizilazi iz značaja koji ova prava imaju za ustupioca ili bračnog supružnika, odnosno zakonodavac želi da nadživjeli supružnik bude obezbijeđen do kraja svog života. Supružnici u braku treba da budu ravnopravni, da se poštuju i izdržavaju pa je ustupilac, ugovarajući pravo na strani svog supružnika, nastojao da ga materijalno obezbijedi. U suprotnom rješenju zakonodavca, nadživjeli bračni supružnik bi vrlo vjerovatno bio doveden u težak materijalni položaj, jer ne bi imao pravo plodouživanja na imovini ili ne bi primao novčana sredstva koja su mu potrebna.

U praksi postoji slučajevi kada se ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života zaključuje kao besteretan pravni posao, bez dodatnih opterećenja, ali su mnogo češći slučajevi u kojima se ugovara pravo stanovanja ili doživotnog uživanja u korist pretka (Stanojević, 2008, 33). Ostale obaveze na strani potomaka nisu toliko česte.

4. ODNOS UGOVORA O USTUPANJU I RASPODJELI IMOVINE ZA ŽIVOTA SA UGOVOROM O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

Ugovor o doživotnom izdržavanju je, takođe, obligacioni ugovor koji proizvodi nasljednopravne posljedice i predstavlja načešći ugovor te vrste, jer se u praksi zaključuje masovno i skoro svakodnevno (Novaković 2015, 142). On se definiše kao ugovorni odnos u „kojem se jedan ugovarač obavezuje da izdržava doživotno drugog ugovarača ili neko treće lice, a u kome drugi ugovarač izjavljuje da mu ostavlja svu svoju imovinu ili jedan njen dio u nasljeđe. To je ugovor o otuđivanju uz naknadu cijele ili dijela imovine koja pripada primaocu izdržavanja u vrijeme zaključenja ugovora, čija je predaja davaocu izdržavanja odgođena do smrti primaoca izdržavanja.” (čl. 139, st. 1. ZON). Ovakvo određivanje ugovora u Zakonu o nasljeđivanju Republike Srpske je izuzetno nepraktično i nema naučno opravdanje. Identična definicija bila je sadržana u Saveznom zakonu iz 1955. godine i izgubila je značaj kada su zbog izmjene normativne nadležnosti, sa saveznog na republički rang, doneseni republički zakoni o nasljeđivanju (Antić 2009, 348). Mislimo da bi trebalo da izmjene i dopune zakona idu u pravcu sužavanja i pojednostavljenja ove definicije.

Ugovor o doživotnom izdržavanju je strogo formalan, imenovan, dvostrano obavezan, u pogledu čega na njega važi sve što je rečeno za ugovor o ustupanju i raspodjeli. Ugovor je teretan, jer se radi o otuđenju stvari i prava od strane primaoca uz naknadu od strane davaoca, odnosno svaka ugovorna strana duguje naknadu za korist koju dobija na osnovu ugovora (Novaković 2015, 174).

On je teretan i uvijek dvostrano obavezan pravni posao za razliku od ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života zato što su predviđene obaveze i na strani primaoca i na strani davaoca izdržavanja. Ugovor o ustupanju i raspodjeli, takođe, može imati karakteristike teretnog pravnog posla i sadržavati obaveze i na strani ustupioaca i na strani njegovih potomaka, ali on i tada zadržava svoj lukrativni karakter, što je prethodno objašnjeno.

Predmet ugovora koji se sastoji iz obaveza davaoca i primaoca izdržavanja mora biti moguć, dopušten, određen ili odrediv, u suprotnom ugovor neće proizvoditi pravno dejstvo (Antić 2009, 356). Takođe, imovina primaoca izdržavanja mora postojati u momentu zaključenja ugovora, ona ne ulazi u obračunsku vrijednost zaostavštine i iz nje se ne mogu namiriti nužni nasljednici. Identično rješenje u pogledu određenosti predmeta, postojanja imovine u trenutku zaključenja ugovora i nemogućnosti namirenja nužnih nasljednika je predviđeno kod ustupanja i raspodjele. Subjekti ugovora o doživotnom izdržavanju mogu biti i fizička i pravna lica, dok su ustupanje i raspodjela mogući isključivo između pretka, njegovog bračnog supružnika i potomaka koji se pozivaju na nasljeđe poslije njegove smrti. Interesantna je situacija kada ugovor o doživotom izdržavanju sklapaju međusobno lica koja su zakonski obavezna da se izdržavaju. Naime, u praksi su izuzetno česte zloupotrebe koje se mogu javiti zbog činjenice da imovina obuhvaćena ovim ugovorom ne ulazi u zaostavštinu primaoca izdržavanja te će time ostali nasljednici biti isključeni iz nasljeđa (Gavrić 2014, 443). U Nacrtu zakona o nasljeđivanju Republike Srbije postojala je odredba po kojoj je „ništav ugovor o doživotnom izdržavanju u kome se kao davalac izdržavanja javlja lice koje je po zakonu dužno izdržavati primaoca, ako prije zaključenja ugovora nisu saslušani ostali koji imaju zakonsku obavezu izdržavanja” (Antić i Balinovac 1996, 507). Naše mišljenje stoji na strani neophodnosti unošenja ove odredbe, jer će se u suprotnom zlouporebe nastavljati, a sudovi će i dalje morati procjenjivati okolnosti za svaki konkretan slučaj i utvrđivati postojanje prevare što dovodi do preopterećenosti i pravne nesigurnosti. Sa druge strane, ustupanje i raspodjela obuhvataju sve nasljednike ustupioaca i na taj način se ovaj ugovor koristi kao mehanizam za prepoznavanje ispravnih socijalnih normi koje reflektuju pravdu kao osnovnu vrlinu društva (Sloan 2019, 8).

Kod ugovora o doživotnom izdržavanju, davalac izdržavanja za života stiče građanskopravnu poziciju koja se može zaštititi upisom u javne registre, ali u slučaju propasti stvari usljed više sile ili eksproprijacije, naknada neće pripasti davaocu izdržavanja zbog nemogućnosti primjene pravila o realnoj subrogaciji (Đurđević 2009, 204). Sa druge strane, ustupanjem i raspodjelom, imovinu, koja je predmet ugovora, potomci ili bračni supružnik stiču upisom u katastar nepokretnosti, odnosno faktičkom predajom od strane ustupioaca, po pravilu neposredno nakon zaključenja ugovora.

Kako je već rečeno, imovinom koja je obuhvaćena ugovorima o doživotnom izdržavanju i ustupanju i raspodjeli imovine za života ne mogu se namiriti nužni nasljednici. Pojedini autori smatraju da otpornost na ustanovu nužnog dijela narušava ravnotežu nasljednog prava i omogućava izigravanje socijalno-etičkih normi (Đurđević 2009, 204). Sa druge strane, postoje mišljenja da se moralnost raspoređivanja nasljeđa posmatra se sa aspekta davaoca imovine (Halliday 2013, 619).

Velika prednost ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života u odnosu na ugovor o doživotnom izdržavanju se ogleda u činjenici da apsolutni nužni nasljednici moraju dati svoju saglasnost da bi ugovor bio punovažan, a u slučaju da to ne učine ili ako naknadno budu prinuđeni da vrata ono što su primili ustupanjem, njihovo pravo na nužni dio ostaje neokrnjeno.

5. RASKID UGOVORA

Vandredan način prestanka ugovora usljed okolnosti koje su nastale poslije njegovog zaključenja predstavlja raskid ugovora (Arsić i Stanivuk 2019, 143).

Kada se govori o raskidu ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života, zakonodavac upotrebljava neadekvatnu terminologiju, jer upotrebljava riječ opoziv (Stojanović 2008, 32). Naime, opoziv je moguć jedino kod jednostrane izjave volje, što ovdje svakako nije slučaj te smatramo da bi u narednim izmjenama i dopunama zakona trebalo ispraviti ovu grešku.

Zakonodavac dalje navodi moguće razloge za opoziv, odnosno raskid podijelivši ih u dvije kategorije. U prvoj kategoriji spadaju slučajevi kada ustupilac ima pravo da zahtijeva da mu saugovarač koji je primio korist iz ugovora, vrati sve što je dobio ustupanjem i raspodjelom. Sud nije ovlašten da procjenjuje značaj neizvršenih obaveza za ustupioca, ako je potomak pokazao grubu neblagodarnost prema njemu, ako nije pružio izdržavanje njemu ili nekom drugom licu u čiju korist je izdržavanje ugovoreno ili ako nije ispunio dogovorene dugove ustupioca (čl. 137, st. 1. ZON). U drugu kategoriju spadaju ostale obaveze koje su naložene potomcima kod kojih glavnu odluku o sudbini ugovora donosi sud. Naime, kod neizvršenja ostalih tereta, sud detaljno procjenjuje važnost tih tereta za ustupioca i vodi računa o svim okolnostima slučaja, uzima u obzir razloge pro et contra pa tek nakon toga odlučuje da li će doći do raskida ugovora ili samo do prinudnog izvršenja obaveza (čl. 137, st. 2. ZON). Naravno, moguće je da se u samom ugovoru navedu načini i razlozi za raskid ugovora i u tom slučaju će sud cijiniti ono što je ugovoreno, bez obzira na zakonske odredbe. Ako postoji spor oko razloga za raskid, to odlučuje sud u parnici, ali i potomak ima pravo da se obrati parničnom sudu podnošenjem tužbe za utvrđenje nepostojanja razloga za raskid ugovora (Antić i Balinovac 1996, 492). Nejasno je zašto zakonodavac različito tretira neizvršenje tereta u pogledu raskida ugovora kada svaka obaveza može biti od jednakog značaja za ustupioca (Stojanović 2008, 32). Vjerovatno je namjera bila da se zaštite one vrste obaveza koje se najčešće pojavljuju prilikom zaključenja ugovora, ali takav stav nema značajnije uporište.

Raskidanje pravne veze između ustupioca i saugovarača zbog iskazane grube neblagodarnosti pruža mogućnosti različitog tumačenja, jer je u pitanju pravni standard. Iskazana neblagodarnost mora se kvalifikovati kao gruba, a ne obična te o tome u svakom konkretnom slučaju odlučuje sud. Međutim, određeni slučajevi se, zahvaljujući sudskoj praksi, već uvršćavaju u ovaj razlog za raskid dobroćinih pravnih poslova. Ustupilac će imati pravo da zahtijeva vraćanje svega što je potomak primio na ime ustupanja i raspodjele ako potomak prema ustupiocu učini teže krivično djelo, bez obzira da li je ono učinjeno sa umišljajem ili iz nehata, sa razlikom da se kod postojanja nehata mora utvrditi nemaran odnos prema ustupiocu (Miljković 2013). Navode se još slučajevi kada potomak radi ustupiocu o glavi, namjerno mu prouzrokuje veliku imovinsku štetu, fizički ga zlostavlja, uvredljivo se ponaša prema njemu, prijeti ustupiocu da će biti izbačen iz kuće i tome slično (Đurđević 2015, 249). Slučajevi grube neblagodarnosti predstavljaju veliku nezahvalnost potomka prema ustupiocu koji im je ustupio i razdijelio imovinu te je sasvim razumljivo zašto ove navedene situacije dovode do raskida ugovora, jer je ovdje evidentna povreda ustupioca.

Kada je ugovoreno doživotno izdržavanje u korist ustupioca, njegovog bračnog supružnika ili trećeg lica, ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine ima sve karakteristike ugovora o doživotnom izdržavanju (Miljković 2013). Ako su ugovoreni zajedno za ustupioca i njegovog bračnog supružnika, poslije smrti jednog od njih prelaze u cjelini na nadživjelog supružnika, a zakonska odredba o raskidu zbog neispunjenja pravo na raskidanje daje samo ustupiocu. Ovakva zakonska formulacija otvara mogućnosti za probleme u praksi (Svorcan 2004, 412). S obzirom na to da ovakav ugovor po svojoj sadržini ima sva obilježja ugovora o doživotnom izdržavanju, on se može raskinuti samo po pravilima koji regulišu raskid ugovora o doživotnom izdržavanju, odnosno raskid se može tražiti zbog neispunjenja obaveza, uticaja promijenjenih okolnosti, nepodnošljivosti zajedničkog života ili zbog smrti davaoca izdržavanja čiju obavezu nije preuzeo njegov supružnik ili potomak pozvan na nasljeđe (čl. 142. ZON).

Ako primalac imovine ne postupi u skladu sa ugovorenom obavezom, koja se sastoji u isplati ustupiočevih dugova, smatraće se da su ispunjeni uslovi za raskid ugovora zato što je ta obaveza bila od izuzetnog značaja za pretka, što proizilazi iz same činjenice da je ugovorena prilikom zaključenja ugovora. Takođe, tome doprinosi činjenica da je potomak pristao na ispunjenje obaveze i da mu je ona bila poznata.

Prije samog raskida ugovora, sud bi trebalo da ostavi adekvatan rok za ispunjenje ugovorene obaveze, bez obzira o kakvoj vrsti obaveze je riječ, pa da dozvoli raskid tek po proteku ovog roka, ukoliko primalac nije ispunio svoju obavezu (Svorcan 2004, 415).

Zakonodavac navodi da će potomak koji je morao da vrati ustupiocu sve što je primio na ime ustupanja i raspodjele imati pravo na nužni dio, osim ako je nedostojan, odrekao se ili je isključen iz nasljeđa, a dijelovi ustupljene imovine smatraće se kao poklon (čl. 138. ZON). Nejasno formulisanje odredbe postavlja pitanje da li je ugovor o ustupanju i raspodjeli i dalje punovažan, a samo prema potomku koji je vratio imovinu se konvertuje u ugovor o poklonu ili se cjelokupan ugovor konvertuje u ugovor o poklonu? Smatramo da je prva situacija pravičnija, jer se u domaćem zakonodavstvu primjenjuje načelo *favor contractus*, prema kojoj zakonodavac nastoji da sačuva ugovor na snazi kad god je to moguće (Arsić i Stanivuk 2019, 143), a i ostali potomci i supružnik ne bi trebalo da trpe prevelike posljedice usljed činjenja nekog drugog. Takođe, ukoliko bi bio ispravan stav koji zastupamo, trebalo bi da se zabrani potomku da traži uračunavanje ustupljene imovine u nasljedni dio, jer je predak samim zaključenjem ugovora o ustupanju i raspodjeli imovine za života sa ostalim descendentima i supružnikom, a raskidom ugovornog odnosa sa potomkom, jasno manifestovao želju neuračunavanja u nasljedni dio (Stanojević 2008, 35).

ZAKLJUČAK

Ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života predstavlja izuzetno značajan ugovor u nasljednopravnoj materiji, premda nije zastupljen u praksi u onoj mjeri u kojoj je zastupljen ugovor o doživotnom održavanju. Njegov značaj ogleda se u regulisanju imovinskih odnosa između pretka i njegovih zakonskih nasljednika i sprečavanju sukoba u ostavinskoj raspravi. U radu su izložene neregularnosti koje bi trebalo ispraviti u zakonodavstvu Republike Srbije po ugledu na domaćeg zakonodavca, ali i potrebu da se ukloni pogrešna terminologija koja je zastupljena u odredbi koja se tiče raskida ugovora.

Ustupanje i raspodjela imaju svrhu obezbjeđivanja potomaka još za vrijeme ustupiočevog života, kako bi oni mogli zasnovati sopstveno domaćinstvo i biti finansijski samostalniji. Ovaj ugovor je većinom jednostrano obavezan, jer mu je namjera besplatno uvećanje imovine potomaka. Takođe, u radu su izložene široke mogućnosti ugovaranja obaveza na strani potomaka, kada ugovor poprima karakteristike teretnog pravnog posla i omogućava ustupiocu da za ustupljenu imovinu primi odgovarajuću naknadu. Postoji potreba da zakonodavac pojasni razlikovanje između neispunjenih tereta koji povlače raskid ugovora i onih drugih, jer svaka obaveza može biti jednako značajna za ustupioca, zato što je u suprotnom ne bi ni ugovarao.

Ukoliko se ugovori doživotno održavanje, ovaj ugovor poprima sve karakteristike ugovora o doživotnom održavanju, čak se i raskida u skladu sa tim. Velika prednost ustupanja i raspodjele je što se sa njom moraju saglasiti potomci koji će biti pozvani na nasljeđe poslije ustupiočeve smrti i koji imaju imperativno pravo na nužni dio. S obzirom na to da imovina obuhvaćena ovim ugovorom ne ulazu u obračunsku vrijednost zaostavštine, saglasnost nužnih nasljednika ispunjava osnovi cilj ustupanja, jer su zaštićena prava potomaka i bračnog supružnika. Autori smatraju da bi ovaj ugovor trebalo da bude zastupljeniji u praksi kako ne bi došlo do izigravanja imperativnih nasljednika.

LITERATURA

1. Antić, Oliver i Balinovac, Zoran. 1996. *Komentar zakona o nasljeđivanju*. Beograd: Nomos.
2. Antić, Oliver. 2009. *Nasledno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta, Službeni glasnik.
3. Arsić, Jelena i Stanivuk, Bojana. 2019. „Raskid ugovora o doživotnom izdržavanju i prava naslednika: u raskoraku između zakona i prakse“. *Pravni zapisi*. 10:141-159.
4. Bowles, Samuel and Gintis, Herbert. 2002. „The Inheritance of Inequality“ *The Journal of Economic Perspectives*. 16: 3-30.
5. Brassington, Iain. 2019. „On Rights of Inheritance and Bequest. *The Journal of Ethics* 23: 119–142 . Accessed February 15, 2020. <https://doi.org/10.1007/s10892-019-09283-5>
6. Brophy, Alfred . 2010. „The life of the law of death“. *Reviews in American History* 38: 474-79.
7. Đurđević, Dejan. 2009. „Uvođenje ugovora o nasljeđivanju u srpsko pravo“. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*. 57:186-212.
8. Đurđević, Dejan. 2015. *Institucije naslednog prava*. Beograd: Univerzitet u Beogradu-Pravni fakultet, Centar za izdavaštvo i informisanje.
9. Gavrić, Igor. 2014. „Subjekti ugovora o doživotnom izdržavanju“. *Glasnik Advokatske komore Vojvodine, časopis za pravnu teoriju i praksu*. 86: 431- 447.
10. Hager, Anselm i Hilbig Hanno. 2019. „ Do Inheritance Customs Affect Political and Social Inequality? “ *American Journal of political science*. 63: 758-773 doi.org/10.1111/ajps.12460.
11. Halliday, Daniel. „Is inheritance morally distinctive ? “*Law and Philosophy*. 32: 619-644.
12. Hiers, Richard .1993. „Transfer of Property by Inheritance and Bequest in Biblical Law and Tradition“. *Journal of Law and Religion*. 10:121–155. doi:10.2307/1051171.
13. Hirsch, Adam. 2004. „Default Rules in Inheritance Law: A Problem in Search of Its Context“. *Fordham Law Review*. 73: 1031-1101.
14. Hirsch, Adam. 2010. „Inheritance Law, Legal Contraptions, and the Problem of Doctrinal Change “. *Oregon Law Review* . 79 : 527-574.
15. Ječmenić, Milan. 2018. „Neimenovani ugovori“. *Glasnik prava*. 9:13-22.
16. Jenkins, Joseph. 2008. „Editor's Introduction: What Should Inheritance Law Be?“ *Law and Literature*. 20:129-150.
17. Junir James Madison, Morton. 1894. „The theory of Inheritance“. *Harvard Law Review*. 8:161-167. DOI: 10.2307/1321715.
18. Khetarpal, Suraj. 1969. „Property rights of husband and wife: a brief survey“. *Alberta Law Review*. 7:39-61.
19. Kreč, Milan i Pavić, Đuro. 1964. „Komentar zakona o nasljeđivanju sa sudskom praksom“. Zagreb: Narodne novine.
20. Krešić, Mirela. 2010. Zakonsko nasljeđivanje bračnih drugova prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko-slavonskom pravnom području.“ *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. 60:527-554.
21. Krstić, Novak i Đurđić, Tamara. 2019. „Tačke razgraničenja između ugovora ustupanju i raspodjeli imovine za života i patto di famiglia“. *Pravna riječ*. 59:281-301.
22. Miljković, Milan. „Ugovor o ustupanju i raspodeli imovine za života“. Završni rad, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu.
23. Novaković, Dušan. 2015. “Ugovor o doživotnom izdržavanju (neke bitne karakteristike)”. *Megatrend revija*. 12:171-184.

24. Perkušić Ante i Ivančić Blanka. 2005. „Ugovor o darovanju nekretnine de lege lata i de lege fedenda- pobijanje paulijanskim tužbama, nasljednopravno i poreznopravni aspekti“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*. 26: 901- 932.
25. Povlakić, Meliha. 2013. „Nadležnost notara u Bosni i Hercegovini“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*. 63:245-310.
26. Rhodes, Anne-Marie. 2008. „On inheritance and disinheritance“. *Real Property, Trust and Estate Law Journal*. 43: 433-45.
27. Rollison, William Dewey. 1935. „Principles of the Law of Succession to Intestate Property“ *Notre Dame Law Review*. 11:14-48.
28. Sloan, Brian. 2019. „The ‘Social Contract’, Care and Inheritance in England and Hong Kong“. *Apollo - University of Cambridge Repository*. 28:1-40.
29. Šolaja, Irina i Raković, Đorđe. 2019. „Security and insufficient obligation by contractual penalty“. *Business studies*. 11: 273-282.
30. Stirzaker, David. 1980. „Inheritance“. *Advances in Applied Probability*. 12:574-590. doi:10.2307/1426421.
31. Stojanović, Nataša. 2013. „Ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*. 51:25-40.
32. Svorcan, Slobodan. 2004. *Komentar zakona o nadjedivanju sa sudskom praksom*. Kraljevo: Pravni fakultet u Kragujevcu.
33. Tullock, Gordon. 1971. „Inheritance Justified“. *The Journal of Law & Economics*. 14: 465-74.
34. Udiković, Dijana. 2019. „Konverzija ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u ugovor o darovanju zbog povrede nužnog dijela“. *Paragraf*. 3: 157-174.
35. Weigel, Sigrid. 2008. „Inheritance Law, Heritage, Heredity: European Perspectives“. *Law and Literature*. 20: 279-87. doi:10.1525/lal.2008.20.2.279.
36. Willenbacher, Barbara. 2003. „Individualism and traditionalism in inheritance law in Germany, France, England, and the United States“. *Journal of Family History*. 28:208-225.
37. Wright, Danaya. 2015. „Inheritance equity: Reforming the inheritance penalties facing children in nontraditional families“. *Cornell Journal of Law and Public Policy*. 25:1-93.